

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13\(42\)-319-334](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13(42)-319-334)
УДК 378:355.014

Юрков Анатолій Вікторович,
аспірант кафедри
публічного управління і проектного менеджменту
Навчально-наукового інституту
менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.
yrkova.ya@gmail.com

ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ПСИХОЛОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Анотація. У статті здійснено аналіз проблеми формування готовності військового психолога до професійної діяльності у збройних силах України; уточнено зміст понять «готовність військового психолога до професійної діяльності», в контексті окресленої проблеми. Встановлено, що поняття «готовність військового психолога до професійної діяльності» в першу чергу, є передумовою ефективного виконання службово-бойової діяльності. Визначено, що готовність військового психолога до професійної діяльності має визначатися як система знань, практичних умінь та професійно значимих навичок, психологічних властивостей та особистісних здібностей, які зумовлюють мотивацію до саморозвитку й самореалізації особистості в межах її професійної діяльності. З'ясовано, що у військових вузах при підготовці майбутніх психологів, велику увагу приділяють оволодінню здобувачами освіти військово-професійними предметами (вмінням працювати із сучасними зразками зброї та тактики ведення бою), які викладаються паралельно з фаховими. Встановлено, що підготовка майбутніх військових психологів має ґрунтуватися на таких компонентах: особистісний, теоретичний, практичний. Уточнено, що під психологічним супроводженням професійної діяльності військовослужбовців розуміється сукупність заходів спрямованих на підтримку професійної придатності, психологічної готовності до професійної діяльності та стійкості до впливу стрес-факторів службово-бойової обстановки. Окреслено, що психологічне супроводження складається з двох компонентів: психологічної підтримки; психологічної допомоги. З'ясовано, що серед суб'єктів

психологічного супроводу особлива роль належить офіцерському складу військової частини, який, завдяки своїм службовим повноваженням та психологічній компетентності, здатний свідомо та цілеспрямовано реалізовувати заходи, що спрямовані на підвищення рівня психологічної готовності підлеглого особового складу, і сприяти ефективному виконанню ними завдань. Обґрунтовано, що фундаментальними критеріями підготовки майбутніх військових психологів у військовому закладі вищої освіти далі (ВЗВО) мають стати: особистісний, когнітивний, практичний та рефлексивний.

Ключові слова: професійна діяльність; професійна готовність; психологічна готовність; компетентність; професійна компетентність.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Готовність особистості до професійної діяльності змістовно розглядалась в межах філософії, психології та педагогіки. Попри значний обсяг теоретичних та емпіричних досліджень з даного питання, зазначимо, що психолого-педагогічні аспекти готовності військових психологів до професійної діяльності розкриті не в повній мірі. Разом з тим складна соціально-політична ситуація в державі викликана агресією з боку Росії, зумовлює необхідність підготовки якісно нового покоління офіцерів, яким буде притаманний високий рівень професійної готовності, яка в свою чергу дасть змогу ефективно виконувати функціональні обов'язки в різних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження свідчить, що проблему готовності майбутніх фахівців до здійснення професійної діяльності досліджували А. Капська, А. Линенко, І. Пастирь, О. Ярошенко, О. Бойко; психологічну готовність розглядали: Т. Кабаченко, В. Авдєєв, В. Дорохіна, Л. Карамушка, О. Керницький, В. Моляко, О. Проскура; мотиваційну: Є. Томас; морально-психологічну: Л. Кондрашова, Г. Штельмах; професійну: О. Бикова, Д. Мазоха; професійно-педагогічну: С. Корищенко; готовність до ризику: В. Бодров, Є. Кір'янова.

Теоретичні положення професійної підготовки майбутнього психолога у закладах вищої освіти відображено у працях В. Андрущенка, Д. Богоявленської, В. Бондаря, О. Бондаренка, Ж. Вірної, Л. Долинської, М. Євтуха, Л. Карамушки, С. Максименка, В. Панка, Н. Пов'якель, Н. Пророк, Є. Пряжнікової, Н. Чепелевої, Л. Уманець, Т. Яценко та ін.

Проблему психологічної готовності щодо її значення в особливих

умовах діяльності особистості розкрили у наукових працях: Н. Агаєв, В. Андросюк, О. Бандурка, В. Барко, Г. Грибенюк, Л. Дика, Л. Казміренко, О. Кокун, М. Корольчук, В. Лебедев, В. Лефтеров, В. Медведєв, А. Папкін, О. Сафін, О. Столяренко, О. Тімченко, Ю. Чуфаровський та ін.

Проблема психічних станів і поведінки у бойових умовах та психологічні особливості бойової діяльності розкрито у чисельних працях військових психологів: Р. Абдурахманова, А. Анцупова, В. Дубяга, М. Дьяченко, Л. Железняк, С. Захарик, П. Корчемного, А. Ответчикова, І. Панарина, В. Перевалова, В. Попова, В. Сисоєва, С. Сєдина, Н. Феденка, В. Юсова та ін.

Не зважаючи на широкий спектр досліджень даного напрямку, на нашу думку, потребує більш глибоко дослідження проблема готовності військового психолога до професійної діяльності у збройних силах України, розв'язок якої ми вбачаємо через розробку відповідної моделі та навчально-методичного забезпечення для військового закладу вищої освіти (ВЗВО).

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті полягає у теоретичному аналізі стану висвітлення проблеми формування готовності військового психолога до професійної діяльності у збройних силах України та обґрунтуванні поняття «готовність військового психолога до професійної діяльності».

Відповідно до мети визначено такі *завдання* статті:

- здійснити аналіз проблеми формування готовності військового психолога до професійної діяльності у збройних силах України;
- уточнити зміст понять «готовність військового психолога до професійної діяльності», в контексті окресленої проблеми.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Сутність готовності особистості до діяльності визначається вимогами до діяльності (її видів), до психологічних процесів, стану, досвіду і особливостей особистості. Готовність до професійної діяльності має властивості загальної готовності людини до діяльності, але їй притаманна специфіка, яка вимагає її спеціального розгляду. Професія психолога є специфічною як за змістом, так і за предметом діяльності, тому вимагає від фахівця, крім знань і специфічних особистісних якостей, особливої структури професіоналізму.

Отже, готовність до діяльності безпосередньо пов'язана із самою діяльністю. Тому вивчати проблему готовності до професійної діяльності неможливо без вивчення самої діяльності та її специфіки. З професійної точки зору військова діяльність відрізняється від усіх інших видів трудової діяльності задачами, способами і умовами досягнення цілі. Вона має свої психологічні закономірності, певну внутрішню структуру, мотиви, способи, через які на її перебіг впливає низка факторів: військово-професійні, бойова підготовка особового складу, військово-технічні і психологічні, робота з особовим складом.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень [1], [2], [4], [6], спрямованих на вивчення процесу формування професійної готовності, свідчить про те, що готовність до діяльності – це складне цілісне утворення, яке проявляється як потенційна якість особистості; особливий психічний стан особистості, наявність у неї зразка (моделі) щодо структури відповідної дії та спрямованості свідомості на її виконання; цілеспрямоване вираження особистості, що охоплює установку, погляди і переконання, систему відносин, мотивацію емоційно-вольові та розумові якості, професійну компетентність та навички і вміння її практичного втілення.

Професійна готовність набувається в процесі отримання освіти й виховання в освітньому закладі. Вона є результатом всебічного розвитку особистості з урахуванням вимог, що визначаються особливостями фаху.

У сферу активного вивчення входить: розробка освітньо-кваліфікаційної характеристики сучасного психолога (С. Максименка, О. Бондарчук та ін.); формування професійної компетентності у процесі підготовки психолога-практика (Н. Чепелева, П. Лушин та ін.); використання діалогічно-орієнтованого підходу в системі підготовки психологів (Н. Пов'якель, Н. Чепелева та ін.), виокремлення вимог до особистості психолога (О. Бондаренко, Л. Долинська, В. Панок, Н. Пророк, О. Саннікова та ін.), використання активних та інтерактивних методів навчання (С. Васьківська, Т. Яценко та ін.).

Між тим, модель навчання яка на даний час використовується у ВЗВО не до кінця формує творчу індивідуальність, особистість, яка знає свої можливості та здатна не тільки їх оцінити, а й бути максимально готовою до їх використання під час виконання своїх професійних обов'язків. Ми спостерігаємо інформаційну модель навчання, сутність якої зводиться до сприйняття інформації курсантом, її опанування та демонстрації ступеня її засвоєння. Це зумовлює формування у молодих фахівців репродуктивного способу вирішення професійних завдань, пасивності, низького рівня професійної мотивації. Жодною програмою військово-професійної

підготовки не передбачено навчити майбутніх офіцерів проявляти ініціативу та вміти генерувати власні варіанти вирішення завдань.

Підготовка військових і цивільних фахівців здійснюється на одних і тих же правових, наукових, методологічних і освітніх основах. Головні відмінності полягають в органах управління, структурі та змісту професійної освіти, мережах освітніх установ. Що ж стосується загальних навчальних програм, то у військових вузах велику увагу приділяють оволодінню військово-професійними предметами (вмінням працювати із сучасними зразками зброї та тактики ведення бою), які викладаються паралельно з фаховими.

Виходячи з вище сказаного, можна зробити висновок, що питання формування готовності до професії, на сьогодні є ключовим моментом, що визначає всю спрямованість освітнього процесу в цивільних на військових навчальних закладах, які здійснюють професійну підготовку майбутніх фахівців.

Поняття «готовність» з'явилося ще на початку минулого століття і було пов'язане з необхідністю створення моделі активності особистості в різних сферах життя (Д. Кац, Г. Олпорт, Г. Сміт, В. Томас).

У філософському розумінні поняття «готовність» зв'язується з інтегративними якостями особистості, що характеризується наявністю прагнення постійно розширювати діапазон сприйняття життя з метою більш глибокого її розуміння.

У психологічній науці готовність розглядається з різних точок зору. Деякі з науковців (Д. Узнадзе, Н. Левітін, Б. Ломов) розуміли під готовністю особливий психічний стан особистості, що передує тій чи іншій діяльності і визначає її результат. Потрібно зазначити, що поняття психологічної готовності є не просто одним з складових, воно займає центральну позицію в усій структурі готовності до професійної діяльності в цілому.

У своїх працях А. Щербаков вважає, що готовність – це свого роду здатність до діяльності, що представляє собою досить складне утворення з огляду на те, що вона пов'язана з різними характеристиками психологічної активності особистості і поза цих зв'язків втрачає свій зміст. Саме тому одним із критеріїв готовності особистості слід вважати прояв її активності.

У найбільш загальному вигляді готовність особистості, на думку Н. Бордовської, зводиться до володіння такими якостями, як інтелект, стійкість до стресів, впевненість в собі і прийняття себе, самостійність.

Отже, проблемою готовності цікавилось багато видатних вчених, не виняток й вчені з ближнього зарубіжжя, а саме в межах нашого дослідження великого значення набувають фундаментальні дослідження

білоруських науковців М. Дьяченко та Л. Кандилович.

М. Дьяченко та Л. Кандилович вперше ввели в науковий обіг поняття «психологічна готовність до діяльності». У навчальному посібнику «Психология высшей школы» вони розглядають психологічні основи формування готовності студентів до трудової діяльності після закінчення вузу, а саме: дають психологічну характеристику готовності студентів до трудової діяльності, висвітлюють її психологічні передумови та шляхи формування. Уявлення про готовність до професійної діяльності саме в інтерпретації цих науковців стало найбільш поширеним в педагогіці. Познайомимось з ним детальніше.

М. Дьяченко та Л. Кандилович розрізняють різні види готовності. Готовність як професійно важлива якість – це, на їхню думку, складне психологічне утворення, що включає в себе наступні компоненти:

1) мотиваційний (інтерес та позитивне ставлення до професії, а також інші досить стійкі професійні мотиви);

2) орієнтаційний (знання та уявлення про особливості й умови до професійної діяльності та її вимоги до особистості);

3) операційний (володіння способами та прийомами професійної діяльності, процесами аналізу, порівняння, узагальнення та необхідними знаннями й навичками);

4) вольовий (самоконтроль, управління власними професійними діями);

5) оцінювальний (самооцінка своєї професійної підготовки) [3].

На думку авторів, готовність обумовлена стійкими мотивами та психічними особливостями, притаманними даній особистості. Одним з найважливіших показників готовності М. Дьяченко та Л. Кандилович вважають період адаптації до трудової діяльності. Повна професійна адаптація вимірюється часом, який потрібний молодому спеціалісту після закінчення навчання для досягнення стандартної продуктивності праці та якості роботи. Для визначення рівня готовності потрібна характеристика розвиненості її компонентів, а також процесу та результатів діяльності спеціаліста в перші місяці його роботи. Дослідники підкреслюють важливість формування психологічної готовності студентів до праці, яка передбачає створення необхідних відношень, установок, майстерності, властивостей особистості, що забезпечують можливість свідомо та успішно виконувати певну трудову діяльність [2], [3].

Формування готовності до діяльності, на думку Л. Кандилович і М. Дьяченко, передбачає комплексне використання різних принципів, методів, засобів та форм виховання, навчання та управління діяльністю студентів. Формування готовності випускників закладів вищої освіти

науковці [2], [3] розбивають на три етапи.

Перший етап пов'язаний з профорієнтацією абітурієнтів, відбором претендентів та заходами щодо адаптації першокурсників. *Другий етап* окреслюється періодом навчання, а *третій* – випуском та початком професійної діяльності.

На думку Л. Кандибович та М. Дьяченко головна увага при формуванні готовності повинна приділятися не вихованню суми окремих якостей у здобувачів вищої освіти, а цілісному доведенню результатів всього освітнього процесу до вимог та умов майбутньої професійної діяльності. Також важливо сформувати готовність до роботи в різних напружених ситуаціях [3].

Досліджуючи питання готовності до професійної діяльності Л. Прудка визначає, що дана категорія залежить від відповідного рівня професійної компетентності, професійної майстерності, а також здатності до саморегуляції, налаштованості на відповідну соціальну діяльність, уміння мобілізувати свій професійний (духовний, особистісний та фізичний) потенціал на розв'язання поставлених завдань у відповідних умовах [7].

З іншого боку цю проблему вбачають Л. Кандибович та М. Дьяченко, вони пов'язують її з недоліками професійної підготовки, недосконалою системою відбору абітурієнтів у ЗВО, а також з недостатньо розробленою та організованою роботою по формуванню психологічної готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності [3].

Наприклад, стосовно недопрацювань по системі відбору до ЗВО – іноді абітурієнти мають певні ілюзії щодо своєї майбутньої професії або гіпертрофоване прагнення до соціального просування (головне вступити до ЗВО, неважливо на яку спеціальність) [3].

Розглянемо специфіку поняття «професійна готовність» та особливості її формування в залежності від виду діяльності та своєрідності вибраної спеціальності.

Так, Я. Чапак, Н. Гаркавенко і І. Солійчук, представляючи акмеологічну модель готовності до професійної діяльності на основі концептуального підходу (особистісно-акмеосинергетичного) як основи формування особистісно-професійних утворень психолога-консультанта, описують програму і методіку формування готовності до професійної діяльності. Вони стверджують те, що особистісно-акмеосинергетичний підхід здійснюється через сукупність принципів: вершинної орієнтації, системно-функціональний, рефлексивно-акмеологічний, комплексності, особистісної зрілості майбутніх фахівців та самоорганізації на високому акмеологічному рівні. Їхня концептуальна модель особистісно-професійної

готовності психолога-практика будується на основі трьох, взаємопов'язаних між собою, компонентів – особистісного, теоретичного і практичного [9].

Проаналізувавши наукову літературу з проблеми професійної підготовки майбутніх психологів у ЗВО, Я. Чапак дійшов висновку, що підготовка майбутніх психологів має ґрунтуватися на таких компонентах:

- *особистісний компонент* формування готовності передбачає наявність особистісної підготовки, яка б дозволила уникнути непрофесіоналізму – це стійкі мотиви вибору професії, сформована спрямованість на діяльність, об'єктивна самооцінка професійно значущих якостей особистості, наявність умінь організації самовиховання та самовдосконалення, стан упевненості в собі, психологічна стійкість, стан задоволеності вибором професії та ін.;

- *теоретичний компонент* формування готовності складається зі знань теоретичних засад консультативної роботи, тобто основні теоретичні підходи, положення професійної орієнтації особистості, особистісний підхід, принцип гуманізації, принцип суспільно-особистісного прагматизму та партнерства та ін.;

- *практичний компонент* формування готовності включає в себе володіння конкретними методами і методиками консультування [9].

З іншого боку Т. Ковалькова визначає структуру готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в авіаційній галузі «як систему знань, практичних умінь та навичок, професійно значимих психологічних властивостей та здібностей особистості, що зумовлюють досягнення адекватного вимогам діяльності результату і є умовою для саморозвитку й самореалізації людини засобами професійної діяльності» та формулює такі критерії готовності майбутнього психолога до професійної діяльності:

- *особистісна готовність*: врівноваженість емоційної сфери, мотиваційна складова, система ціннісних орієнтацій;

- *когнітивна готовність*: система знань власне про професійну діяльність психолога та про авіаційну галузь;

- *інтерактивна готовність*: сформованість умінь та навичок професійного психолога;

- *рефлексивна (оцінна) готовність*: передбачає здатність студента до прогнозування й адекватної оцінки своїх дій та їх результату, а також до оцінки своєї підготовленості до професійної діяльності [5].

Під психологічним супроводженням професійної діяльності

військовослужбовців розуміється сукупність заходів спрямованих на підтримку професійної придатності, психологічної готовності до професійної діяльності та стійкості до впливу стрес-факторів службово-бойової обстановки [8].

Психологічне супроводження складається з двох компонентів: психологічної підтримки; психологічної допомоги.

Під психологічною підтримкою розуміється комплекс психологічних заходів для підтримки здатності військовослужбовців протистояти негативному впливу в процесі виконання службових обов'язків та виконувати поставлені завдання.

При цьому головною метою психологічної підтримки має бути попередження появи індивідуальних та групових негативних психічних станів. Психологічна допомога, являє собою комплекс заходів, спрямованих на безпосереднє подолання впливу негативних факторів в процесі службової діяльності, що здатні травмувати психіку військовослужбовців.

Психологічне супроводження дозволяє управляти професійним ростом та кар'єрою військовослужбовців, планувати підвищення їх кваліфікації, створювати резерв на висування.

Психологічне супроводження включає в себе: головну мету; суб'єкт та об'єкт психологічного супроводу; психологічне супроводження на етапах діяльності; форми, методи і засоби психологічного супроводу.

Мета психологічного супроводу полягає в підтримці надійного функціонування психіки військовослужбовців, уміння самотійно долати виникаючі труднощі, відповідально відноситись до своїх професійних обов'язків у різних умовах професійної діяльності. Ця складова психологічного супроводження охоплює моральну сферу діяльності, усі рівні психіки – свідомий (раціональний), емоційно почуттєвий, підсвідомий (інстинктивний).

Метою психологічного супроводження професійної діяльності військовослужбовців є високий рівень психологічної готовності в будь-яких умовах оперативно-службової діяльності.

Серед суб'єктів психологічного супроводу особлива роль належить офіцерському складу військової частини, який, завдяки своїм службовим повноваженням та психологічній компетентності, здатний свідомо та цілеспрямовано реалізовувати заходи, що спрямовані на підвищення рівня психологічної готовності підлеглого особового складу, і сприяти ефективному виконанню ними завдань. Крім цього, такими суб'єктами також можуть стати молодші командири та товариші по службі. Об'єктами

психологічного супроводу, виступають психічні процеси та психічні стани особистості військовослужбовців за контрактом.

У результаті цього формується та підтримується психологічна готовність, що і забезпечує ефективне виконання завдань професійної діяльності.

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

У дослідженні ми спиралися на положення системного, діяльнісного та організаційного підходів, використовували загальнонаукові принципи щодо обґрунтування поняття «готовність військового психолога до професійної діяльності». У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи, основними з яких є: методи аналізу та синтезу, порівняльний, термінологічний аналіз, узагальнення.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Враховуючи вищесказане та за результатами проведеного нами дослідження ми можемо дійти висновку, що поняття «готовність військового психолога до професійної діяльності» *в першу чергу, передумовою ефективного виконання службово-бойової діяльності*. За своєю суттю психологічна готовність є єдністю внутрішнього настрою на майбутню діяльність та інших якостей (особистісних, інтелектуальних та інше) необхідних для її успішної діяльності. Готовність військового психолога до професійної діяльності має визначатися як система знань, практичних умінь та професійно значимих навичок, психологічних властивостей та особистісних здібностей, які зумовлюють мотивацію до саморозвитку й самореалізації особистості в межах її професійної діяльності. На нашу думку фундаментальними критеріями підготовки майбутніх військових психолога у ВЗВО мають стати: *особистісний, когнітивний, практичний та рефлексивний*.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, з вище викладеного можна зробити наступні висновки:

- різнопланові підходи до визначення готовності до професійної діяльності у окремих дослідників пояснюються різними видами готовності, різними видами самої діяльності та специфікою різноманітних професійних спеціальностей;

- результатом підготовки майбутніх військових психологів повинен бути високий рівень сформованості готовності до професійної діяльності, який обумовлено постійною систематичною, комплексною і правильно спланованою роботою по формуванню всіх видів та структурних компонентів готовності на основі принципу цілісної єдності та взаємодоповнюваності;

- проблеми щодо рівня готовності майбутніх військових психологів до професійної самореалізації пов'язані з недоліками професійної підготовки, недосконалою системою відбору абітурієнтів у ВЗВО та з недостатньо розробленою і організованою роботою по формуванню психологічної готовності здобувачів вищої освіти.

Встановлено, що сутність та завдання психологічного супроводження професійної підготовки військовослужбовців полягають в проведенні заходів спрямованих на підтримку професійної придатності, психологічної готовності до професійної діяльності військовослужбовців та забезпеченні їх стійкості до впливу стрес-факторів службово-бойової обстановки. Психологічне супроводження професійної підготовки військовослужбовців необхідно здійснювати на всіх етапах їх професійної діяльності. Відповідно до вищесказаного, нами встановлено, що поняття «готовність військового психолога до професійної діяльності» в першу чергу, передумовою ефективного виконання службово-бойової діяльності.

Визначено, що готовність військового психолога до професійної діяльності має визначатися як система знань, практичних умінь та професійно значимих навичок, психологічних властивостей та особистісних здібностей, які зумовлюють мотивацію до саморозвитку й самореалізації особистості в межах її професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Перспективами подальших розвідок з питання формування готовності військового психолога до професійної діяльності у збройних силах України

Має стати обґрунтування критеріїв та показників підготовки майбутніх військових психолога у ВЗВО, серед яких ми виділяємо: особистісний, когнітивний, практичний та рефлексивний.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] М. Багашов, «Специфіка підготовки психологов к професіональній діяльності в різних соціально-виробничих середовищах», *Психологія вищої школи: навч. посібник для вузів*, Мінськ, Білорусь: БГУ, 1981, 383 с.
- [2] М. Дьяченко, Л. Кандыбович, В. Пономаренко, *Готовность к деятельности в напряженных ситуациях: психол. аспект*. Мінськ, Білорусь: Изд-во «Университетское», 1985.
- [3] *Загальна психологія* / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко [та ін.]. Вінниця, Україна: Нова книга, 2004, 704 с.
- [4] Т. О. Ковалькова, «Проблема формування структури готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в авіаційній галузі», *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*, Вип. 39(2), с. 99–103, 2013. [Електронний ресурс].
Доступно: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39(2)_20)
- [5] О. А. Ковальчук, «Проблема формування готовності майбутнього вчителя математики до професійної самореалізації», *Вісник Житомирського держ. ун-ту. Педагогічні науки*, Вип. 3(21), с. 93–97, 2015. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://eprints.zu.edu.ua/18620/1/20.pdf>
- [6] Л. Прудка, «Обґрунтування формування інтегративної готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності», автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук, 2013.
- [7] *Психологічне супроводження професійної діяльності військовослужбовців служби за контрактом у ЗС України: звіт з НДР Шифр «Контрактник»*. Київ, Україна: НАОУ, 2005, 196 с.
- [8] Я. В. Чапак, Н. В. Гаркавенко, І. І. Солійчук, «Формування готовності психолога-практика до консультативної взаємодії на основі особистісно-акмеосинергетичного підходу», *Психологія, соціологія, і педагогіка: електрон. науч.-практ. журн.*, Вип. 1(10), 2011. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://psychology.snauka.ru/2011/10/20>

READY FOR AN ARMY PSYCHOLOGIST TO PROFESSIONAL ACTIVITIES IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Anatoly Yurkov,

graduate student of the department
public administration and project management
Educational and Scientific Institute
of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.
yrkova.ya@gmail.com

Abstract. The article analyzes the problem of forming a military psychologist's readiness for professional activity in the Armed Forces of Ukraine; the content of the concepts of «military psychologist's readiness for professional activity» is specified in the context of the outlined problem. It is established that the concept of «military psychologist's readiness for professional activity» in the first place, is a prerequisite for effective performance of combat service. It is determined that the military psychologist's readiness for professional activity should be defined as a system of knowledge, practical skills and professionally significant skills, psychological properties and personal abilities, which determine the motivation for self-development and self-realization of the individual in the framework of his professional activity. It was found that in military universities in the training of future psychologists, much attention is paid to the mastery of military-professional subjects (the ability to work with modern weapons and tactics of combat), which are taught in parallel with professional. It is established that the training of future military psychologists should be based on the following components: personal, theoretical, practical. It is specified that the psychological support of professional activity of servicemen means a set of measures aimed at maintaining professional suitability, psychological readiness for professional activity and resistance to the stressors of the service and combat environment. It is outlined that psychological support consists of two components: psychological support; psychological assistance. It was found that among the subjects of psychological support a special role belongs to the officers of the military unit, which, due to its official powers and psychological competence, is able to consciously and purposefully implement measures to improve the psychological readiness of subordinate personnel and promote effective performance of tasks by

them. It is substantiated that the fundamental criteria for the training of future military psychologists at the WIPO should be: personal, cognitive, practical and reflective.

Keywords: professional activity; professional readiness; psychological readiness; competence; professional competence.

ГОТОВНОСТЬ ВОЕННОГО ПСИХОЛОГА К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ УКРАИНЫ

Юрков Анатолий Викторович,

аспирант кафедры

государственного управления и проектного менеджменту

Учебно-научного института

менеджмента и психологии

ГУВО «Университет менеджмента образования».

Киев, Украина.

yrkova.ya@gmail.com

Аннотация. В статье проведен анализ проблемы формирования готовности военного психолога к профессиональной деятельности в вооруженных силах Украины; уточнено содержание понятия «готовность военного психолога к профессиональной деятельности» в контексте обозначенной проблемы. Установлено, что понятие «готовность военного психолога к профессиональной деятельности» в первую очередь, является предпосылкой эффективного выполнения служебно-боевой деятельности. Определено, что готовность военного психолога к профессиональной деятельности должна определяться как система знаний, практических умений и профессионально значимых навыков, психологических свойств и личностных способностей, которые обуславливают мотивацию к саморазвитию и самореализации личности в пределах ее профессиональной деятельности. Установлено, что в военных вузах при подготовке будущих психологов, большое внимание уделяют овладению соискателями образования военно-профессиональными предметами (умением работать с современными образцами оружия и тактики ведения боя), которые излагаются параллельно с профессиональными. Установлено, что подготовка будущих военных психологов должна основываться на таких компонентах: личностный, теоретический, практический. Уточнено, что под психологическим сопровождением профессиональной деятельности

военнослужащих понимается совокупность мероприятий, направленных на поддержку профессиональной пригодности, психологической готовности к профессиональной деятельности и устойчивости к воздействию стресс-факторов служебно-боевой обстановки. Определены, что психологическое сопровождение состоит из двух компонентов: психологической поддержки; психологической помощи. Выяснено, что среди субъектов психологического сопровождения особая роль принадлежит офицерскому составу воинской части, который, благодаря своим служебным полномочиям и психологической компетентности, способен сознательно и целенаправленно реализовывать мероприятия, направленные на повышение уровня психологической готовности подчиненного личного состава, и способствовать эффективному выполнению ими задач. Обосновано, что фундаментальными критериями подготовки будущих военных психолога в военном высшем учебном учреждении должны стать: личностный, когнитивный, практический и рефлексивный.

Ключевые слова: профессиональная деятельность; профессиональная готовность; психологическая готовность; компетентность; профессиональная компетентность.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] M. Bagashov, «Specifika podgotovki psihologov k profesional'noj deyatel'nosti v razlichnyh social'no-proizvodstvennyh seredah», Psihofiziologicheskaya nauka i oborona, № 2, 1998.
- [2] M. I. D'yachenko, Psihologiya vysshej shkoly: ucheb. posobie dlya vuzov. Minsk, Belarus': BGU, 1981, 383 s.
- [3] M. D'yachenko, L. Kandybovich, V. Ponomarenko, Gotovnost' k deyatel'nosti v napryazhennyh situatsiyah: psihol. aspekt. Minsk, Belarus': Izd-vo «Universitetskoe», 1985.
- [4] Zahalna psykholohiia / S. D. Maksymenko, V. O. Zaichuk, V. V. Klymenko [ta in.]. Vinnytsia, Ukraina: Nova knyha, 2004, 704 s.
- [5] T. O. Kovalkova, «Problema formuvannia struktury hotovnosti maibutnikh psykholohiv do profesiinoi diialnosti v aviatsiinii haluzi», Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity. Pedahohika i psykholohiia, Vyp. 39(2), s. 99–103, 2013. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39(2)_20)

- [6] O. A. Kovalchuk, «Problema formuvannya hotovnosti maibutnoho vchytelia matematyky do profesiinoi samorealizatsii», *Visnyk Zhytomyrskoho derzh. un-tu. Pedagogichni nauky*, Vyp. 3(21), s. 93–97, 2015. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://eprints.zu.edu.ua/18620/1/20.pdf>
- [7] L. Prudka, «Obgruntuvannya formuvannya intehratyvnoi hotovnosti maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do profesiinoi diialnosti», avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. nauk, 2013.
- [8] Psykholohichne suprovodzhennia profesiinoi diialnosti viiskovosluzhbovtziv sluzhby za kontraktom u ZS Ukrainy: zvit z NDR Shyfr «Kontraktnyk». Kyiv, Ukraina: NAOU, 2005, 196 s.
- [9] Ya. V. Chaplak, N. V. Harkavenko, I. I. Soliichuk, «Formuvannya hotovnosti psykholoha-praktyka do konsultativnoi vzaiemodii na osnovi osobystisno-akmeosynerhetychnoho pidkhodu», *Psihologiya, sociologiya, i pedagogika: elektron. nauch.-prakt. zhurn.*, Vyp. 1(10), 2011. [Elektronnyj resurs]. Dostupno: <http://psychology.snauka.ru/2011/10/20>

*Стаття надійшла до редакції
26 березня 2020 року*